

Тичина Дмитро Михайлович,

провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник;

Посудевський Ілля Валерійович,

ад'юнкт Національної академії внутрішніх справ

ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАННЮ ВПЛИВОМ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Корупція була, є і, очевидно, буде (принаймні в найближчому майбутньому) однією з найбільш масштабних та глобальних проблем в Україні. Відповідно до ст. 19 Конституції України, посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та в спосіб, що передбачені законами нашої держави [1]. Від реалізації цього положення значною мірою залежить належна діяльність державного апарату, функціонування підприємств, установ та організацій усіх форм власності, своєчасне й справедливе розв'язання соціальних проблем, забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб. На вирішення цих питань має бути спрямовано зусилля всіх службових осіб владних органів.

Однак, в умовах розбудови України як правової держави європейського зразка протидія корупції в Україні є одним з найбільш пріоритетних завдань не лише органів державної влади, зокрема правоохоронних органів, але й кожного члена громадянського суспільства.

Так, після трирічного періоду зниження (з 16856 у 2013 р. до 14820 у 2016 р. –10,6%) число кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг у наступні три роки постійно збільшувалося. Значне зростання таких діянь відбулося у 2017 р. (19234; +29,8%), у 2018 р. воно було незначним (19909; +3,5%), а у 2019 р. кількість цих злочинів дорівнювала 20069 (+0,8%), тобто залишилася на рівні попереднього року. У 2020 р. вона скоротилася на 5,3% до 18996. Відсоток цих діянь серед всіх облікованих кримінальних правопорушень збільшився у 2020 р. до 5,3 %.

Чільне місце серед таких кримінальних правопорушень займає і зловживання впливом (ст. 369-2 КК України), зокрема у 2013 р. внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань 94 кримінальні правопорушення, 2014 р. – 131, 2015 р. – 208, 2016 р. – 254, 2017 р. – 249, 2018 р. – 285, 2109 р. та 2020 р. – по 193 [2]. Особливо гостро

зловживання впливом позначається на сфері досудового розслідування, оскільки його наслідками є:

– деморалізація суб'єктів сторони обвинувачення (особливо це стосується молодих (недосвідчених) слідчих, випускників вишів, які щойно приступили до виконання службових обов'язків;

– перешкоджання у механізмі реалізації відшкодування шкоди заподіяної кримінальним правопорушенням.

Відповідно до ч. 2 ст. 9 КПК України прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий зобов'язані всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень [3]. Ця засада є гарантією належного досудового розслідування незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику.

У той же час, реформування правоохоронної системи не знайшла свого завершення щодо оптимізації органів досудового розслідування. Нині, у своїй професійній діяльності слідчий (дознавач) постійно стикається з активною протидією різних учасників щодо самого кримінального провадження (корупційно вмотивовані колеги, друзі, окремі особи начальницького складу), головна ціль яких не збігається з метою кримінального судочинства – встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні.

На прикладі сфери досудового розслідування можна виділити три основні причини, які спонукають осіб до вчинення кримінального правопорушення передбаченого ст. 369-2 КК України:

1) особистісна зацікавленість у результатах кримінального провадження;

2) бажання ухилитися від кримінальної відповідальності, чи пом'якшити покарання та зберегти отримане злочинним шляхом майно та інші блага;

3) спосіб збагатитись корупційним шляхом.

Необхідно звернути увагу, що особи, які вчиняють такі кримінальні правопорушення, добре орієнтуються в сучасному законодавстві, зазвичай мають ґрунтовні знання у сфері правозастосовної й економічної діяльності, нерідко між ними існують тісні корупційні зв'язки. Ці та інші обставини дають можливість приховувати злочинну діяльність та всіляко протидіяти розслідуванню.

Поряд із цим, прослідковується низький рівень роботи правоохоронної діяльності щодо запобігання, боротьби, та розслідування кримінального правопорушення передбаченого ст. 369-2 КК України, що підтверджується наявністю помилок і прогалин, які часто призводять до втрати доказової інформації та, як наслідок, до винесення виправдувальних вироків чи закриття кримінальних

провадженнь. Вирішення значної частини проблем можливе шляхом розроблення з урахуванням результатів слідчої та судової практики нової концепції щодо оптимізації досудового розслідування.

Сьогодні існує нагальна потреба розгляду особливостей зловживання впливом, у нових правових та соціально-економічних умовах. Залишається актуальною деталізація законодавчих положень Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України й формування нової моделі роботи органів досудового розслідування Національної поліції України.

За окреслених умов, з метою реалізації вимог антикорупційного законодавства, досягнення завдань кримінального провадження, важливо сформувавши нові теоретико-правові засади й упровадити їх на практиці, щодо запобігання та ефективного розслідування зловживанню впливом учинених різною категорією осіб. У зв'язку з цим, слухними є *пропозиції*:

1) доповнення діючої ст. 369-2 КК України особливо кваліфікуючою ознакою: «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи *за вплив на прийняття процесуального рішення у кримінальному провадженні*»;

2) запровадження абсолютно нової концепції роботи органів досудового розслідування Національної поліції України. На прикладі вже діючих у пострадянських, європейських країнах та США (Слідчий комітет, Федеральне Бюро Розслідувань), так і новостворених в Україні (ДБР, НАБУ) – необхідне створення «*Національного бюро поліцейських розслідувань*». Новий підрозділ в системі органів поліції із принципово новою моделлю управління. Який з однієї сторони є силою поліції (є її системною ланкою по горизонталі), а з іншої, має власну вертикаль управління, до якої не входять керівники територіальних органів поліції чи їх заступники. Розслідування кримінальних правопорушень віднесені до підслідності Національної поліції України стає виключна прерогатива детективів Національного бюро поліцейських розслідувань.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора України*. URL: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651–VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.